

A MAGYAR METEOROLÓGIAI TÁRSASÁG PÉCSI CSOPORTJA REGIONAL GROUP OF HUNGARIAN METEOROLOGICAL SOCIETY PECS CITY

Fodor István

Pécsi Tudományegyetem kutató professzor emeritus, fodor@rkk.hu

Összefoglalás. Az 1973-ban alakult pécsi csoport életében számos esemény történt, többek között Vándorgyűlés szervezése vagy a jégeső-elhárítással szoros szakami együttműködés. Működésének legfontosabb eseményeit foglaljuk össze ebben a közleményben.

Abstract. The Regional Group of Pecs was established in 1973. Many interesting things have happened in its life, among others organisation of biannual Itinerary Conference or close co-operation with hailstorm suppression system. The most important events of the Pecs Regional Group are summarised in the present communication.

A Magyar Meteorológiai Társaság VII. Vándorgyűlését 1961-ben tartotta Pécsen, amelynek kiemelt témái a szubmediterrán éghajlat és a bányaklíma voltak.

A vándorgyűlés különös hatással volt Pécsen és Pécs térségében a meteorológia tudománya iránt érdeklődő, vagy azt művelő szakemberek színes palettájára. Csúppán a Mecseki Szénbányák Kutatási Osztályán közel 70 fő foglalkozott a bányák klímájával, amit a metánveszélyes bányák és így a sújtólég fenyegetése is indokolt, különösen a mélyművelésű komlói bányákban. Ehhez társultak még a Mecseki Uránbányák Kísérleti Kutatóintézetének szakemberei. Az MTA Dunántúli Tudományos Intézetében Szabó Pál Zoltán igazgató vezetésével folytak klimatológiai kutatások is. Simor Ferenc pl. már korábban megírta Pécs város éghajlatát két kötetben, majd a Kolozsvári Egyetem klimatológus professzoraként megírta Erdély éghajlatát. 1945-ben visszatért Pécsre és az MTA Dunántúli Tudományos Intézetében nemzetközi színvonalú teretklíma-kutatásokat folytatott, és aktív szerepet vállalt a Magyar Meteorológiai Társaság Pécsi Csoportjának létrehozásában is. Az MTA kutatóintézetéből segítette még a Pécsi Csoport létrehozását Lovász György professzor és Szentiványi Miklós meteorológus, aki korábban az OMSz munkatársa volt. A Pécsi Orvostudományi Egyetemen Páter János professzor és munkatársai a korabeli Közegészség-tudományi Intézetben végzett orvometeorológiai – elsősorban gyógy- és üdülőhelyi – kutatásaival járult hozzá a Pécsi Csoport munkájának színesítéséhez. Külön irányt képviselt a nemzetközi hírű Horvát Adolf Olivér professzor, aki ciszterci pap-tanárként számos nehézséggel megküzdve saját maga által végzett mikroklíma-kutatásaival igen értékes vizsgálati anyagot gyűjtött a Mecsek és Villányi-hegység flórájának feldolgozásához. A Pécsi Csoport munkájában kezdettől fogva élete végéig egyik legszínesebb egyéniség volt. Még 99 évesen is beszámolót kért a csoport munkájáról.

Igazi lökést adott az Magyar Meteorológiai Társaság Pécsi Csoportjának megalakulásához a jégeső-elhárítás rendszerének telepítése a Dél-Dunántúlon Pécs központtal. Ez Béll Béla akadémikusnak, a korabeli Aerológiai Observatórium igazgatójának a szorgalmazásával indult. *Wirth Endre számításai szerint az 1962–1982 közötti időszakra vonatkozóan a jégverés okozta károsodás együttesen elérte a 4,9 millió hektárt és a korabeli érték alapján a kártérítés összege megközelítette a 19 milliárd forintot* (Wirth E.–Zahács J.–Földvári J. (1985): Jégesők, jégkárok, védekezés, biztosítás).

1973-ban megkezdődik a jégeső-elhárítás rendszerének telepítése a Dél-Dunántúlon Polgár Endre, valamint Wirth Endre vezetésével. Béll Béla akadémikusnak, az Magyar Meteorológiai Társaság elnökének, Kéri Menyhért társelnöknek és Szakály József főtitkárnak az előkészítésével ugyancsak 1973-ban megalakul a Magyar Meteorológiai Társaság Pécsi Csoportja is. A meteorológia tudományának széles körét tárják elénk a csoport megalakulását támogató és munkájában aktívan részt vevő intézmények: a Pécsi Orvostudományi Egyetem Közegészségügyi Intézete, a Baranya Megyei KÖJÁL, az MTA Dunántúli Tudományos Intézete, az Országos Meteorológiai Szolgálat Alkalmazott Felhőfizikai Főosztálya (Pogány), a Mecseki Szénbányák Kutatási Osztálya, a Mecseki Ércbánya Vállalat Kísérleti Kutatási Osztálya, a Pécsi Tanárképző Főiskola Földrajzi Tanszéke, a biometeorológia iránt érdeklődő gyakorló orvosok, középiskolai földrajz- és fizikaszakos tanárok.

A Pécsi Csoport első választott vezetősége az alábbi összetételben kezdte meg munkáját:

Elnök: Páter János professzor (Pécsi Orvostudományi Egyetem)

Társelnökök: Simor Ferenc professzor, az MTA Dunántúli Tudományos Intézetének tudományos főmunkatársa, Wirth Endre, az OMSz Alkalmazott Felhőfizikai Főosztály (Pogány) vezetője

Titkár: Fodor István, az MTA Dunántúli Tudományos Intézet tudományos kutatója

Páter János halála után a Pécsi Csoport elnöke Wirth Endre lett, őt Fodor István követte, 2014 óta pedig Geresdi István professzor tölti be az elnöki tiszteket.

A csoport munkássága előadások és konferenciák szervezésével az alábbi tudományos témaköröket ölelte fel: Baranya megye természeti erőforrásainak feltárása (agroklimatológiai adottságok, Dél-Dunántúl gyógy-üdülőhelyeinek klímaadottságai; A klimatikus erőforrások hasznosíthatósága (ipar, mezőgazdaság, egészségügy), munkahelyi és ipari hatások, környezetvédelem; Az időjárás mesterséges befolyásolásának lehetőségei és eredményei Baranyában, a jégeső-elhárítás baranyai programjának eredményei; A városklíma-kutatás időszerről kérdései.

A csoport segítséget nyújtott Pécs város és Baranya megye földrajzszakos tanárainak továbbképzéséhez a meteorológiai, éghajlattani szakismeretek vonatkozásában.

Az 1970-es és 1980-as években még évi 6-8 rendezvényre került sor. A Magyar Meteorológiai Társaság számára az 1977–1980 közötti időszakról készült beszámoló szerint több mint húsz előadó- és vitaülést tartott, amelyeken 450–500 főnyi szakember aktivizálódott. A bánya- és barlangklíma-vizsgálatokról szóló tudományos viták is elősegítették, például, hogy 1982-ben „A barlangok éghajlati és bioklimatológiai sajátosságai” című szakkönyv a Magyar Meteorológiai Társaság szakírói nívódíját nyerte el.

1976. július 23-án 17 óra 21 perckor került sor az első időjárás-módosító beavatkozásra Magyarországon a Siklós-Villányi-hegység Tenkes-hegyi kilövőállomásáról. Ezt követően 1977-ben már a második vándorgyűlés megrendezésének adott helyszínt Pécs. A Magyar Meteorológiai Társaság XIX. Vándorgyűlése volt ez, amelynek témája a „Jégeső-elhárítás, radarmeteorológia” volt. A kitűnő előadások részletesen elemezték a jégeső-elhárítás elméleti alapjait, lehetőségeit és műszaki feltételeit. Ezt követően a villányi borospincék felé haladva a Tenkes-hegyen szakmai bemutatóra került sor. A kellő alaposággal megszervezett szakmai bemutatón minden rendben volt, de a verőfényes, tiszta kék augusztusi égbolton

nem csupán viharfelhőt, de egy árva cumulust sem lehetett látni. Dél előtt 11 órakor a vándorgyűlés résztvevői a Tenkes-hegyen elhelyezkedve hanyatt fekvé várták a bemutatót, és a sikeresen fellőtt rakéták útját nagy figyelemmel kísérték.

A Pécsi Csoport 1988-ban nagy sikerű nemzetközi konferenciát szervezett „Karszt és klíma” címmel.

1990 után a mecseki szénbányák bezárták kapuikat, az uránbányászat is megszűnt.

Bár a jégeső-elhárítás első kísérleti fázisa befejeződött (elsősorban az anyagi bázis szűkítése miatt), a Pécsi Csoport programjában továbbra is napirenden maradtak az elméleti kutatások. Ennek eredményeként 2004-ben Geresdi István Felhőfizika című könyve kapta meg a Magyar Meteorológiai Társaság szakírói nívódíját.

2008-ban ismét Pécsen került sor vándorgyűlésre. A Magyar Meteorológiai Társaság XXXII. Vándorgyűlésének témája az „Éghajlat” volt a katonai meteorológia aktuális kérdéseivel. A téma természetszerűen biztosította a magas színvonalú előadásokat és vitát. Emellett a kulturális kísérő programok színes skáláját ígérte sok újdonsággal „Pécs Európa kulturális fővárosa 2010” címre készülve.

MMT – DEBRECENI CSOPORT

DEBRECEN REGIONAL GROUP OF MMT

Szász Gábor¹, Lázár István²

¹MMT Tiszteletbeli Elnöke, 4029 Debrecen, Csapó utca 98

²Debreceni Egyetem, TTK, Meteorológiai Tanszék 4010 Debrecen, Pf. 13., lazar.istvan@science.unideb.hu

Összefoglalás. Az 1978-ban alakult Debreceni Csoport tevékenységének legfontosabb elemeit foglaljuk össze.

Abstract. The most important events of the Debrecen Regional Group are summarised.

A meteorológiai ismeretek gyarapodása, valamint az ezektől tudományok széleskörű szervezett tevékenysége nyomán kialakultak azok az érdeklődő civil csoportok, melyek az idő folyamán valamely ismeretkörben önálló társadalmi csoporttá szerveződtek. Az önszerveződés útján nagyszámú tudományos társaság alakult meg, melyeknek egyike az MMT. Az utóbbi évtizedekben ezek társaságok, melyeknek működése az érdeklődés miatt az országos jellegűen belül regionális csoportok alakultak ki, s így képződött a régió szerinti tagolódás. Ennek elsődlegesen az az oka, hogy a régió-időjárás, éghajlat valamilyen kérdéskörben vagy körökben a tényszerű kölcsönhatás eltérő formában nyilvánul meg. A Magyar Meteorológiai Társaság alapításának kezdete óta az általános meteorológiai irányú érdeklődés és klimatikus hatások-kölcsönhatások társadalmi tevékenységet formáló következményeknek rendszerbe foglalása egyre növekvő szerepet tölt be. A régiók klímája, illetve az időjárási hatások sajátos változékonysága az előrehaladás, fejlődés alakulásában olykor akadályozó, máskor serkentő szerepet tölt be. Az éghajlat-gazdálkodás rendszere áttekinté-

sének tényszerű nyomása, olykor szükségletet alkot, amely alapján a tennivalók és az eredmény (következmény) reálisan becsülhetővé válik. Az MMT regionális csoportjának e vonatkozásban rendkívül fontos tevékenysége nem csupán az egyszerű ismeret-gyarapodást, igyekszik szélesíteni, de olyan régió belüli feladatokat is megfogalmaz, amelyet a régió belül kell elvégezni.

Az MMT Debreceni Csoportja – a többi csoporttal együttesen – tevékenységének célja lényegében adaptációs folyamatnak tekinthető, vagyis az ismeretszerzés és annak hasznosítása (szellemi, technikai) a környező klíma figyelembevételével. Összefoglaljuk azokat a témaköröket, amelyek a különböző, az MMT téma-ismertető előadói, legnagyobb részben a helyi felsőoktatási intézmények oktatói, kutatói voltak, de ezek mellett nagy fontosságúak voltak azok a rendezvények, amelyeket társ-szakterületek képviselői közösen rendeztek meg: Magyar Agrárszövetség, Hidrológiai Társaság, Talajtani Társaság. E társaságokkal kialakult kapcsolat sok évtizedre nyúlik vissza. Az előadások jellege volt többek között a klimatikus folyamatok tényezői összefüggéseinek ismertetése. (Rend-